

5. Перро Э. Размышления о глобализации // Глобализация: контуры XXI века. – М., 2004.
6. Сериков Г.Н. Образование и развитие человека. – М., 2002.

In domestic and world pedagogic researchers spare quite a bit attention the questions of integration. Today we can talk about integration pedagogical conceptions as aggregate of the systematized looks, positions and ideas, determining orienta-

tion and maintenance of integration pedagogical activity, in that or to other industry, on that or other level of realization of educationally educate aims and tasks.

Key words: are education, integration, integration pedagogical conceptions.

Отримано: 28.04.2008

УДК 351.745

О. Г. Чорна

Кам'янець-Подільський національний університет

ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВИКЛАДАННЯ «БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ» СТУДЕНТАМ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Розглянуто проблеми організації викладання «Безпеки життєдіяльності» у вищих закладах освіти.

Ключові слова: безпека, життєдіяльність, освіта, знання, проблема.

На сучасному етапі розвитку цивілізації безпека людини та людства в цілому розглядається як основне питання. Концепція сталого розвитку людства ООН стала основою для вирішення низки проблем щодо безпеки людини, зокрема розвитку освіти в даній галузі [1]. Проблеми сталого розвитку особливо актуальні для нашої країни, яка зараз переживає глибоку еколого-економічну кризу. Безперечно, що одним із головних напрямів забезпечення безпеки населення України є належна освіта з проблем безпеки. Це знайшло своє повне відображення у Концепції освіти з напрямку "Безпека життя і діяльності людини", яка затверджена Міністерством освіти та науки України 12.03.2001 р. Безпека життєдіяльності входить до блоку дисциплін про безпеку людини, який включає в себе охорону праці, валеологію, основи медичних знань, основи екології та цивільну оборону. Чільне місце відводиться "Безпеці життєдіяльності", оскільки саме ця дисципліна має світоглядно-професійний характер.

Об'єктом вивчення безпеки життєдіяльності є людина у всіх аспектах її діяльності (фізичному, психологічному, духовному, суспільному). Предметом вивчення є вплив на життєдіяльність та здоров'я людини зовнішніх і внутрішніх факторів. Підготовка студентів у рамках навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності» містить теоретичні питання, спрямовані передусім на формування світогляду, вироблення ідеології поведінки і формування особистісних якостей студента.

Вітчизняні науковці у своїх роботах, що присвячені питанням удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпеки життєдіяльності» у вищих навчальних закладах, вказують на існування проблем, які виникають в організації викладання дисципліни.

Викладачі безпеки життєдіяльності свою роботу у вищому навчальному закладі організовують на основі таких документів:

- програми нормативної дисципліни «Безпека життєдіяльності» для вищих навчальних закладів освіти, затвердженої першим заступником Міністра освіти України 04.12.98 р.;
- програми нормативної дисципліни «Основи охорони праці» для вищих закладів освіти, затвердженої першим заступником Міністра освіти України 31.07.97 р., та програми підготовки фахівців і магістрів з дисципліни «Цивільна оборона»;
- науково-методичною Радою Міністерства освіти і науки України 06.06.2002 р. розглянуто і схвалено Типову програму нормативних дисциплін «Безпека життєдіяльності» та «Цивільна оборона» для студентів вищих навчальних закладів всіх спеціальностей», 21.10.2004 р. розглянуто та схвалено блоки змістових модулів з питань безпеки життєдіяльності, а 19.01.2006 р. – з питань цивільного захисту. У програмі враховано: досвід Європейської системи освіти у сфері ризику, рішення першої науково-методичної конференції "Безпека життя і діяльності людини – освіта, наука, практика" та наукові дослідження у сфері безпеки людини.

У всіх вищезгаданих документах з дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці» та «Цивільна оборона» вони існують як окремі незалежні дисципліни. Послідовність викладання цих дисциплін повинна бути саме така і викладати їх у іншій послідовності недоцільно [4].

У 2005 році науково-методичним центром вищої освіти Міністерства освіти і науки України рекомендовано інтегровану навчальну програму для студентів педагогічних вищих навчальних закладів (освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавр») навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці», яка побудована за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Наказом МОН України від 07.06.06 № 444 для напрямку 0501 «Економіка і підприємництво» було об'єднано три курси: «Охорона праці», «Безпека життєдіяльності» та «Цивільна оборона» на модульному принципі під єдиною назвою БЖД.

Поєднання цих нормативних дисциплін має як і своїх прихильників так і опонентів. Оскільки, великий сумнів викликає така послідовність вивчення модулів, за умови, що безпека життєдіяльності є базовою дисципліною при вивченні охорони праці, захисту навколишнього середовища, цивільної оборони та інших дисциплін. До позитивних плюсів відносять, і з цим можна погодитися, те, що при такій організації викладання виключається можливість дублювання одного і того ж матеріалу. Виклад інформації розподіляється за трьома змістовними модулями і подається протягом одного семестру. Хоча вивчення інтегративної дисципліни у першому семестрі можливо є менш ефективним, ніж коли б це відбувалося на старших курсах. Викладання безпеки життєдіяльності доцільно викладати на 1-2 курсі. Але викладання на 1-2 курсі питань цивільного захисту та охорони праці не є своєчасним, оскільки цей матеріал важко засвоюється студентами, котрі ще не в повному обсязі засвоїли основні дисципліни своєї майбутньої професії. Тому викладання безпеки життєдіяльності, основ охорони праці та цивільної оборони повинно бути розташовано за семестрами [4, 5]. Існує, також думка, що «применшення» ролі «Цивільної оборони» призводить до того, що випускники вищих навчальних закладів будуть не підготовлені в повній мірі до участі в заходах цивільного захисту населення і території у процесі виконання своїх майбутніх обов'язків.

Корегування змісту навчальних програм планів звичайно необхідні, оскільки відбувається постійний розвиток суспільних відносин, змінюються природні умови, розвиваються міждержавні стосунки. Становлення нової культури безпеки, що ґрунтується на підвищенні ступеня розвитку особистості і суспільства, можливе лише в результаті перетворення свідомості всіх прошарків суспільства. Освіта при цьому повинна носити випереджувальний характер, що дозволяє суспільству перейти від пріоритету захисту в складних ситуаціях до пріоритету попередження цих ситуацій, до знищення причин загроз, до забезпечення безпеки всієї життєдіяльності. Тому, структура програми дисципліни повинна бути гармонійним поєднанням головних тем і

питань, охоплювати всі важливі аспекти безпечного існування людини в сучасному світі. Вся складність дисципліни в тому, що педагогічні засоби повинні бути орієнтовані не стільки на передачу знань, скільки на формування ставлення особистості до проблеми, а також і формування особистісних якостей студента.

Таким чином, ефективність викладання будь-якого курсу, курсу безпеки життєдіяльності, зокрема, в більшій мірі визначається методикою навчання, дидактичним забезпеченням предмету і умінням викладача, використовуючи всі сучасні технології навчання для вирішення поставлених навчально-виховних завдань.

Список використаних джерел:

1. Програма нормативної дисципліни "Безпека життєдіяльності" для студентів вищих навчальних закладів освітніх рівнів "неповна вища освіта" та "базова вища освіта" всіх спеціальностей. – К., 2002.
2. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці // Інтегрована навчальна програма. – К.: Освіта України, 2005. – 24 с.

3. Кузнецов В.О., Мухін В.В., Буров О.Ю. та ін. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» // Інформаційний вісник «Вища освіта». – К.: Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. – №6. – С. 6-17.
4. Биков В.І., Кожем'якін О.С. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти // Безпека життєдіяльності. – 2007. – №5. – С.38-39.
5. Кобилянський О.В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах // Матеріали VIII МНПК «Гуманізм та освіта» – 2006. – 11-13 червня 2006 року. – Вінниця: Вінницький національний технічний університет, 2006.

The problems of organization of teaching of safety of vital functions are considered in higher establishments of education.

Key words: safety, vital functions, education, knowledge.

Отримано: 19.05.2008

УДК 37.01

Т. А. Ширина, В. А. Ильин

Московский педагогический государственный университет

РЕАЛИЗАЦИЯ КОМПЕТЕНТНОСТНОГО ПОДХОДА В РАКУРСЕ ЛИССАБОНСКОЙ СТРАТЕГИИ

Вхождение отечественного образования в Европейское образовательное пространство требует разработки механизма этого вступления, создания оригинальной методики обучения и оценки его результатов. Показано, что широко используемый в настоящее время компетентностный подход, может служить таким механизмом.

Ключевые слова: Болонский процесс, научные достижения, компетентностный подход, Лиссабонская конвенция.

Современное состояние педагогических исследований характеризуется двумя основными направлениями: обсуждением перемен в образовании, которые вносит переход на рельсы Болонской модели и изучением возможности осуществления компетентностного подхода в конкретных условиях обучения. Оба эти направления, на наш взгляд, тесно связаны. Более того, Болонский процесс и компетентностный подход не могут существовать друг без друга. Первый из них олицетворяет образовательные способности университета и его выпускника; второй – потребности рынка труда. Обсудим связь между ними, опираясь на отдельные положения Болонской декларации. В.И. Байденко указывает [2; 3], что в рамках Болонского процесса университеты в разной мере осваивают компетентностный подход как своего рода инструмент усиления диалога высшей школы с рынком труда.

Тенденция переориентации образовательной парадигмы возникла ещё до Болонских соглашений и, по-видимому, носит объективный характер – характер вызова, который социальные и экономические изменения бросают системе образования. Так **Лиссабонская конвенция** «О признании квалификаций, относящихся к высшему образованию в европейском регионе» 1997 года (к которой Россия присоединилась в 2000 году) [1] сформулировала концепцию международного признания результатов образования и выдвигала требование к академическому сообществу выработать конвертируемые общепонятные критерии такого признания. Уже позднее, в ходе Болонского процесса стали активно разрабатываться различные версии подобных критериев, и эта новая методология получила название компетентностного подхода.

В настоящее время терминология компетентностного подхода достаточно хорошо известна, поэтому мы не будем на ней останавливаться.

Мы живем в таком мире, где объем информации удваивается каждые 3 года, список профессий обновляется более чем на 50% каждые 7 лет и, по утверждению Бобиенко О.М. [4], чтобы быть успешным, человеку приходится менять место работы в среднем 3-5 раз в жизни. Фундаментальные академические знания в эпоху Интернет и электронных справочников перестают быть основным капиталом. От человека теперь требуется не столько обладание

какой бы то ни было специальной информацией, сколько умение ориентироваться в информационных потоках, быть мобильным, осваивать новые технологии, самообучаться, искать и использовать недостающие знания или другие ресурсы. Если знания сами по себе не являются главной ценностью, то какой результат образования необходим личности и востребован обществом сегодня?

Концепция модернизации Российского образования на период до 2010 г. обозначила результатом образовательного процесса наличие у выпускника вуза "**ключевых компетенций**" в интеллектуальной, правовой, информационной и других сферах [10].

Понятие "**компетенции**" было введено в научный обиход в начале 90-х годов XX столетия Международной организацией труда, но до сих пор не существует общепринятого определения компетенции, хотя, конечно, все определения объединены общей идеей.

Понятия «знания, умения, навыки», которые давно анализируются в отечественной педагогике, Солянкина Н.Л. [11] связывает с понятием "компетентность". Соотношение понятий "компетенция" и "компетентность" наглядно выражается **таблицей 1**, приведенной Гуриной Р.В. в [6].

Таблица 1

Понятие	Объем понятия (ключевое слово)	Представление понятия	Проявление понятия	Уровни проявления понятия
Компетенция	Круг полномочий	Нормативно-правовой документ	Занимаемая должность	Категория
Компетентность	Способность	Знания, умения, навыки (ЗУНы), способы деятельности	В деятельности	Уровни компетентности

Действительно, некоторые ученые придерживаются мнения, что понятие компетентности не содержит принципиально новых компонентов, не входящих в объем понятия "умение". Дахин А.Д [7] также считает, что "все эти новые термины – дань моде, и можно обойтись и без них, так как есть классические прототипы – уровень подготовленности ученика и учебные умения".